

ARCHEOLOGICKÝ ÚSTAV AKADEMIE VĚD ČESKÉ REPUBLIKY
V BRNĚ

PŘEHLED VÝZKUMŮ
41 (1999)

ISSN 1211-7250
ISBN 80-86023-23-0

BRNO 2000

9 9990385

150, —

PŘEHLED VÝZKUMŮ 41 (1999)

Vydává: Archeologický ústav AV ČR Brno
Královopolská 147, 612 00 Brno
E-mail: infor@iabrno.cz

Odpovědný redaktor: PhDr. Jaroslav Tejral, DrSc.

Redakce a příprava pro tisk: Mgr. Balázs Komoróczy, Ing. Petr Škrdla, Ph.D.,
PhDr. Lubomír Šebela, CSc., RNDr. Vladimír Hašek, DrSc.,
Mgr. Richard Zatloukal, Miroslav Lukáš, Alice Del Maschio,
Dana Gregorová

Na titulním listě: Orlovice, okr. Vyškov. Letecký dokumentační snímek
zaniklého hradu.

Tisk: BEKROS

Náklad: 350 ks

© 2000 by the Authors.

All rights reserved.

AÚ AV ČR Brno, Královopolská 147, 612 00

Nadmořská výška v místě nálezů měla hodnotu 241 m. Lokalita se nachází na SV orientovaném mírném návrší, které zvolna přechází v pravobřežní terasu řeky Moravy. Hroby byly převážně zahloubeny do mocné starší kulturní vrstvy. Jen ve třech případech bylo výkopem zasaženo podloží. Dva hroby obsahovaly bronzový inventář, jednalo se o 3 šipky se zpětným háčkem v hrobě č. 1 a o závěsek z hrobu č. 5. Kulturní vrstva až na dva střepy KZP neobsahovala žádný materiál, byla proto zařazena rámcově pouze do pravěku. Hrobové celky můžeme předběžně datovat do průběhu stupně Ha-A1.

Filip Šrámek, Petr Vitula, AC VMO

Resumé:

Břuchotín (Bez. Olomouc) „Grunty“. Kultur der Lausitzer Urnenfelder. Brandgräberfeld. Rettungsgrabung.

BYSTROČICE (okr. Olomouc)

„Zborov“. Pravěk (KLPP?). Sídliště. Záchranný výzkum.

Na jaře 1999 proběhl záchranný archeologický výzkum na trase plynofikace Bystročice-Žerůvky. Výkop stavby, ležící podél levé strany silnice Bystročice-Nedvězí, narušil na již známé lokalitě KLPP dvě jámy. Identifikace lokality v mapě MZ 1:10000, list 24-22-24, v souřadnicích 1 mm od Z s. č., 35 mm od J s. č.; 7 mm od Z s. č., 47 mm od J s. č.

Marek Kalábek, AC VMO

Resumé:

Bystročice (Bez. Olomouc). „Zborov“. Urnenfelderkultur? Siedlung. Rettungsgrabung.

DOLNÍ BOJANOVICE (okr. Hodonín)

„Padělky u hodonínské cesty“, „Nivky u starého rybníka“. Kultura popelnicových polí. Sídliště. Záchranný výzkum.

Ve dnech 2.-5. 7.1999 došlo při hloubení rýhy pro plynovod 300 m východně od obce k narušení sídlištních objektů z doby popelnicových polí. Lokalita se nachází na obou březích Prušánky. Celkem bylo narušeno deset objektů, z toho devět na pravém břehu potoka. Jediný objekt (č. 8), zjištěný na levém břehu, byl již značně vzdálen od ostatních objektů.

Objekty nebyly prokopány, pouze začištěny v profilu výkopu, zdokumentovány a ovzorkovány za účelem bližšího kulturního určení.

Jaroslav Škojec, AÚ AV ČR Brno

Literatura:

Škojec, J. (v tisku): Archäologische Fundstätten und Funde im "Hinterland" des Burgwalls von Mikulčice IV (Katastralgemeinde Čejkovice, Dolní Bojanovice, Josefov, Nový Poddvorov, Petrov, Prušánky, Starý Poddvorov, Strážnice, Sudoměřice, Vnorovy). In: Studien zum Burgwall von Mikulčice IV.

Resumé:

Dolní Bojanovice (Bez. Hodonín). „Padělky u hodonínské cesty“, „Nivky u starého rybníka“. Urnenfelderkultur. Siedlung. Rettungsgrabung.

MOHELNICE (okr. Šumperk)

„U Moravy“ (zatopená šterkovna). Doba bronzová? Monoxyt. Záchranná akce.

V červnu 1999 si autor při rybolovu povšiml z vody vyčnívajícího kusu kmene stromu. Při bližším ohledání zjistil, že se může s velkou pravděpodobností jednat o dlabaný člun zabořený do náplavových vrstev na břehu dnes ještě aktivní šterkovny východně od Mohelnice. Jedná se o velice známou především neolitickou archeologickou lokalitu (Tichý 1956; týž 1962; týž 1970; týž 1972). Na místě byla ve dnech 21.-24. 6. 1999 za vydatné pomoci pracovníků muzea provedena technicky a organizačně velmi náročná záchranná akce, která potvrdila původní předpoklad.

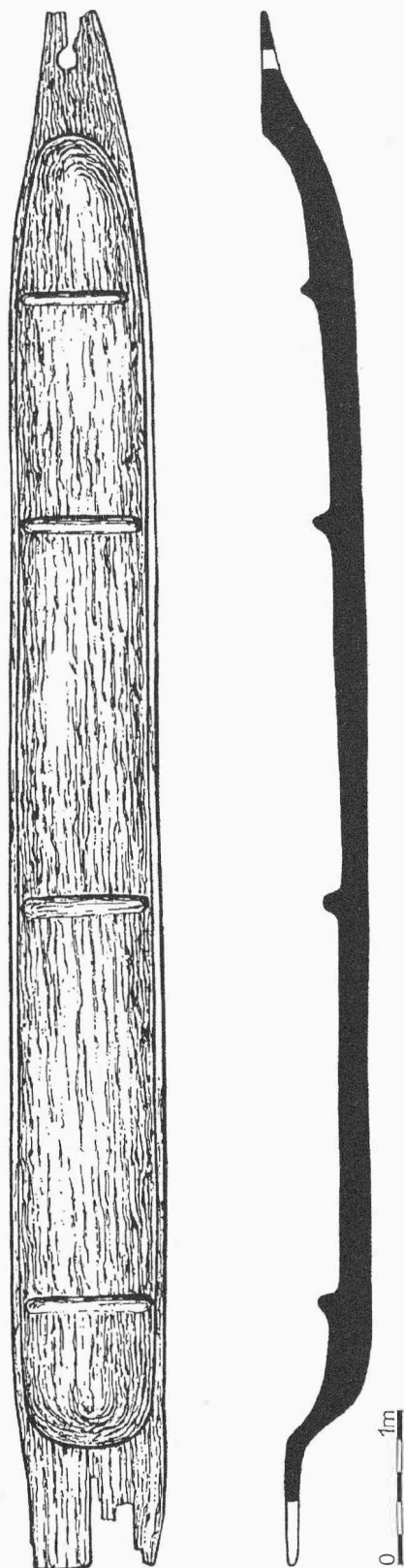
Místem nálezu se stal východní břeh mohelnického jezera, východně od města Mohelnice a jižně od silnice spojující Mohelnici s Úsovem. Dnešní regulovaný tok řeky Moravy se nachází ve vzdálenosti necelých 50 m od místa objevu. Výzkumem bylo zjištěno, že dlabaný člun leží dnem vzhůru těsně při břehu dnešního jezera a jeho zád' je hluboko zahloubena pod vrstvami šterkopísku a jílu. V bezprostředním okolí přídě, ale poté také zádě lodi, bylo zaznamenáno pod vodou několik kúlů (průměr ca 20 cm) působící dojmem řady. Ve spolupráci se zaměstnanci šterkovny jsme se zpočátku snažili obnažit trup lodi odvířováním. Přitom jsme objevili nestratifikované nálezy několika dřevěných artefaktů zatím nejasné funkce a jeden obecně pravěký střep z nádoby. Nakonec bylo k odstranění náplav nad zadní částí lodi použito těžké mechanizace (stroj UDS). Odkopáním sedimentů nejméně do hloubky 1 m pod dnešní hladinou se postupně podařilo obnažit celou loď. Zád' se nacházela v řadě alespoň 4 kúlů a byla mezi ně jako by zaklíněna. Nálezová situace působí dojmem původního uložení monoxytu v místě úvaziště či malého přístavu. K jeho převrácení mohlo dojít v důsledku nám blíže neznámé události,

po které už funkce lodi nebyla obnovena. Monoxyll byl ve vodě následně otočen a za pomoci speciálních nafukovacích vaků přeplaven na protější přístupný břeh. Objekt byl pečlivě zdokumentován a převezen k dalšímu zkoumání a konzervaci do Vlastivědného muzea v Olomouci.

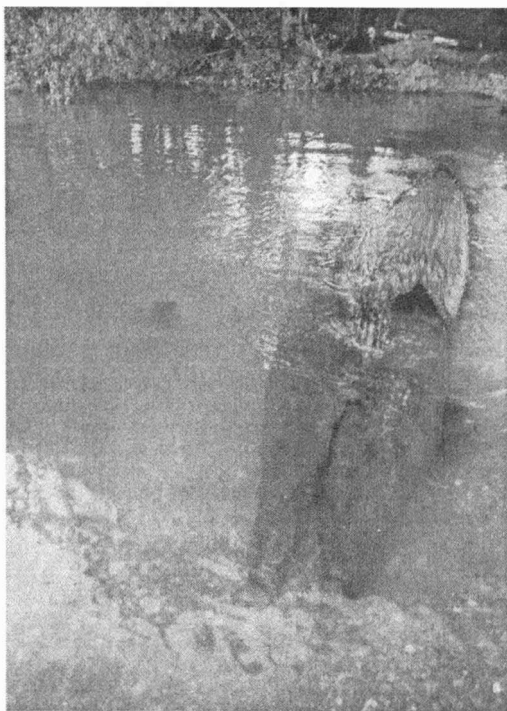
Lod', vydlabaná z jednoho kmene dubu, překvapuje svou mohutností, ale také ladností zároveň. Trup je velmi mírně kónický s maximální šířkou v zadní čtvrtině. Příd' je slabě asymetricky zahrocena a ukončena rovnou ploškou. V levé polovině je opatřena původně kruhovým úvazovým otvorem. Zadní část je upravena do tvaru slabě se zužujícího obdélníku. Také zde pozorujeme čtvercový či obdélný otvor nejspíše pro kormidlo (obr. 1). Pevnost plavidla zajišťují 4 výstužná žebra umístěná rovnoměrně po celé délce. Lod' má rozměry 10,5x1,05x0,6 m. Dosavadní jediný vzorek absolutního datování C^{14} má hodnotu $2\ 965 \pm 128$ BP (Přírodovědecká fakulta UK Praha, RNDr. Jaroslava Melková) a ukazoval by tedy na datování přibližně do mladší doby bronzové. Toto zjištění je samozřejmě více než překvapující, nemající v našich poměrech naprosto žádné obdoby. Pro upřesnění datování lodí musíme však vyčkat dalších měření a také výsledků dendrochronologie, které do doby odevzdání tohoto příspěvku nebyly k dispozici. Obě datovací metody bychom chtěli navíc podpořit palynologickým průzkumem, který se zdá být na této lokalitě pozitivní a může přinést řadu důležitých poznatků o původním uložení a přírodním prostředí naleziště. Zdá se tedy, že u Mohelnice se podařilo objevit a zachránit unikátní dlabanou loď snad z mladší doby bronzové, kterou lze na základě tvaru a velikosti označit s jistou mírou pravděpodobnosti za nákladní či obchodní (kupeckou) loď zprostředkující dálkový obchod po řece Moravě.

Po mnoha odborných diskusích (dvě speciální komise archeologů a konzervátorů s mezinárodní účastí) bylo ke konci roku přistoupeno ke konzervaci lodí. Pro svou osvědčenost a dostupnost (technickou i finanční) byla zvolena metoda tzv. studené cesty dvoustupňového napouštění objektu koncentrovaným roztokem polyetylenglykolu (PEG). Délka potřebná k řádnému zakonzervování celého objektu se odhaduje zhruba na tři roky.

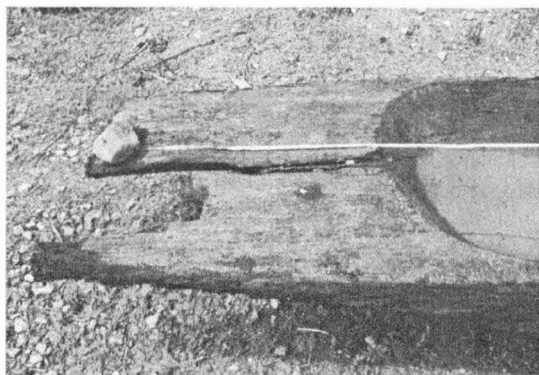
Jaroslav Peška, AC VMO



Obr. 1 Mohelnice (okr. Šumperk). Celková kresba monoxyllu. Kresba A. Pešková. Gesamtzeichnung des Monoxylls.



Obr. 2 Mohelnice (okr. Šumperk). Nálezová situace lodi v původním uložení s přední řadou kůlů. Die Fundsituation des Schiffes mit der vorderen Pfostenreihe.



Obr. 3 Mohelnice (okr. Šumperk). Dokumentace monoxylu (nahore) a detail zádě lodi (dole). Dokumentation des Fundes (oben) und Detail des Hinterdeckes (unten).

Literatura:

- Tichý, R. 1956: Neolitické sídliště v Mohelnici, AR 8, 3-8, 33-38, 66
- Tichý, R. 1962: Osídlení s volutovou keramikou na Moravě, PA LIII, 245-301
- Tichý, R. 1970: Zu einigen neolithischen Kultusgegenständen aus Mohelnice, Sborník ČSSA 4, 7-19
- Tichý, R. 1972: XIII. Grabungssaison in Mohelnice, PV za rok 1971, Brno, 17-21

Resumé:

Mohelnice (Bez. Šumperk). „U Moravy“, tätige Schottergrube. Bronzezeit? Monoxyl. Rettungsaktion.

MOKRÁ-HORÁKOV (k. ú. Mokrý, okr. Brno-venkov)

Jeskyně Pekárna. Doba kamenná, doba bronzová, doba hradištní, středověk. Sídliště. Postexkavační výzkum.

V letech 1995-1997 byly před jeskyní Pekárnou odebrány dva krychlové metry sedimentů, které pocházejí s největší pravděpodobností z výzkumů K. Absolóna. Při proplavování tohoto materiálu v prostoru lomu CVM se podařilo získat poměrně pěknou kolekci drobných předmětů z magdalenieny (Škrdla - Lázníčková 1999). V roce 1999 se pokračovalo v proplavování sedimentů vyvezených z jeskyně. Kromě paleolitické štipané industrie se však podařilo získat i menší kolekce mladšího, převážně střepevého materiálu. Většinou šlo o atypické střepy z výdutí se značně odřeným povrchem a pro datování tedy zcela nevhodné. Mimo to však soubor obsahoval asi dvě desítky artefaktů, u nichž lze spolehlivě určit jejich chronologické zařazení.

Nejstarší postpaleolitický horizont reprezentuje několik střepů z plavené hlíny s výzdobou rytých volut (obr. 1:6-7). Kultuře s moravskou malovanou keramikou můžeme mimo jiné připsat fragment z velké mísy s mírně zesíleným a ven vyhnutým okrajem (obr. 1:12). Jen rámcově do mladého eneolitu můžeme zařadit střep s linií drobných důlků pod okrajem (obr. 1:5). Období popelnicových polí zastupuje střep z větší nádoby s okrajem vně rozšířeným (obr. 1:8). Další fragment (obr. 1:11) lze jen rámcově datovat do slovanského období a poslední patří do raného středověku (obr. 1:9,10).

Nejpočetnější část tohoto souboru představují nálezy únětické kultury. Vedle celé řady nezdobených střepů s typickým vyhlazením povrchu se plavením získalo i několik zlomků s ornamentem. Šlo o fragmenty nádob s několikanásobnými